

kaan ole yhtä kuin "viitteellisyys", joka latistaa katsomiskokemuksen tyhjänpäiväiseksi ja turruttavaksi.

Oppia käytännön ohjelmatyöhön?

Käytännön ohjelmatyöhön liittyviä johtopäätöksiä raportissa on viljalti. Osa lie-nee helposti sovellettavissa kuten kiinnostava havainto, jonka mukaan nuoret katsojat preferoivat ennakkotiedotuksessa ruutesittelyjä: niistä saa kuvan ohjelman sisällöstä ja muodosta ilman lehtikriitikon arvottavaa väliintuloa. Kaikkinensa draamaohjelman tekeminen vaikuttaa kuitenkin yhtä vaikealta kuin viinin tai viskin sekoittaminen, jossa kymmenet aromiaineet on yhdistettävä sopusointuiseksi kokonaisuudeksi. Katsoja olisi te-mpaistava mukaan ensi minuutteina mutta ei kosiskellen. Ohjelmissa olisi oltava kiinnostuksen herättämiseksi jotain tuoretta ja innovatiivista ja seurattavuuden varmistamiseksi jotain tuttua ja toistuvaa. Ohjelmiin olisi löydettävä tasapaino sujuvuuden ja askarruttamisen väliltä.

Katsojat odottavat Yleltä "katsojaystä-vällisyyttä", mutta toivovat sen tarjoavan selkeitä vaihtoehtoja kaupalliselle televisiolle. Perinteinen julkisen palvelun ohjelmapolitiikka saa katsojilta kannatusta: erilaisia katsojaryhmiä kiinnostavien samoin kuin laatuohjelmien esittäminen koetaan osaksi Ylen roolia. Omassa fiktiotuotannossaan Ylen pitäisi löytää kul-tainen keskitie ylitaiteellisen ja vasem-malla kädellä tehdyn sarjadraaman välil-tä. Keskitietä Kytömäki ja Savinen kutsu-vat "perustuotannoksi" ja luonnehtivat sellaiseksi fiktioksi, johon suuri joukko katsoja tai katsojat ohjelman kohderyh-mässä pystyvät eläytymään. Raportin syntyaikoina tällä alueella liikkui "suu-ren yleisön" ohjelmista Ruusun aika, Hynntyyt yhteen ja Metsolat.

Terveisiä katsojilta on uraauurtava ja kiin-nostava teos vaikkakin sirpaleinen ja pai-koin heikosti jäsentynyt. Pienelle raportil-le on ehkä asetettu liian monta suurta

tehtävää. Palautekeskustelujen tuottama aineisto on mitä ilmeisimmin ollut ylen-palttisen rikas - pienimpiä aiheita olisi tästä raportista ehkä voinut karsia. Rap-portin alaotsikko on sikäli harhaanjohta-va, että päätelmien taustalla on keskus-teluaineiston ohella paljon muutakin: kansainvälistä tutkimusta ja ohjelmatoi-minnan tuntemusta. Monia kerroksia rap-orttiin rakentuu senkin myötä, että kes-kustelijat puhuvat paitsi itsestään tele-visioyleisönä myös yleisöstä yleensä ja suhteessa televisioyhtiöihin. Ylen ja MTV:n imagoa luotaavassa jaksossa (jossa on käytetty hyväksi toista nokke-laa piirrostehtävää) tutkijat tulkitsevat katsojien tulkintoja siitä, miten Ylessä ja MTV:ssä tulkitaan katsojalukuja.

Jälkiviisaana ei malta olla ihmettele-mättä, olisiko televisiouudistukseen liitty-nyt pääuutisten matka "sinne ja takaisin" ollut vältettävissä. Tutkimusosastolla näyttää olleen tietoa siitä, miten rautaisia "reunaehtoja" arjen rutiinit ja velvollisuu-det televisionkatselulle asettavat. Hiljat-tain nimitettyjen ohjelmalinjohtajien haastattelulausunnot (HS 25.6.1993) antoivat kesän korvalla viitteitä siitä, että halu kuunnella tutkijoita — ja yleisöäkin — on lisääntymässä.

Marjatta Montonen

Muutama kaikkien puolesta

BRASCH, Walter M. Forerunners of Re-volution. Muckrakers and the American Social Conscience. University Press of America. Lanham 1990. 181 s.

Muckraking ("sonnantonginta")-kausi on Watergate-tapauksen ohella yhdysvalta-laisen journalismin suuria myyttejä. Ny-kymuotoisen tutkivan journalismin äiti, parinkymmenen vuoden kausi vuosisa-dan vaihteessa on poikunut lukuisia jälki-käteistutkimuksia. Tuskin yksikään ame-rikkalainen toimittajanalku on päässyt koulunpenkiltä perehtymättä tämän ai-kakauden "sankarijournalisteihin" ja hei-dän urotekoihinsa. Näin jälkepäin pal-jastusten seuraamista ja analysointia on helpottanut se, että pian artikkelisarjain- julkaisemisensa jälkeen jutut koottiin kir-joiksi. Esimerkiksi Jacob Riis kirjoitti suurkaupungin slummiutumuksesta kirja-sa *How the Other Half Lives*, Lincoln Steffensin eri kaupunkien hallinnossa re-hottaneesta korruptiosta (*The Shame of the Cities*) ja Upton Sinclair liiateollisuuden epäkohdista *The Jungle* -kirjassa. Maineikkaimpia muckraking-aikakaus-lehtiä olivat *McClure's Magazine*, *Cos-mopolitan*, *The American Magazine*, *Everybody's* ja *Arena*.

Muckraking oli selkeää jatkoa sitä edeltäneelle keltaiselle journalismille, mutta pyrki tätä suurempaan tarkkuu-teen ja noudatti liberalististen toiminta-mallien sijasta enemmänkin sosiaali-seen vastuuseen perustuvaa filosofiaa. Toimintamalli oli siihen aikaan varsin poikkeuksellinen: ensin paljastettiin jo-kin, jonkun salaama tilanne, kuvattiin sen aiheuttamat ongelmat, tuotiin esiin epä-kohdista vastaava taho ja yllytettiin ylei-söä reagoimaan tilanteeseen sen korjaa-miseksi.

Muckrakingin voitokulkua oli edesaut-

tanut tiedonvälityksen voimakas tekninen kehitys, joka pennilehdistön markkinoille tulon myötä oli laskenut irtotonumeroiden hinnat tavallisen kadunmiehen ulottuville. Toisaalta paljastuksia sisältäville lehdille heräsi suuri kysyntä keskiluokan keskuudessa ja lehdet alkoivat saada runsaasti ilmoituksia.

Yhteiskunnallisiin epäkohtiin tarttuneet journalistit saivat tonkija-nimityksen presidentti Theodore Rooseveltiltä, jonka mielestä journalistit tarttuivat vain yhteiskunnan kielteisiin piirteisiin eivätkä ottaneet huomioon sitä positiivista kehitystä, jota presidentti pyrki omalta taholta edistämään. Journalististen näkemysten erilaisuutta kuvaa hyvin se, että journalistit pitivät edelleen tänäkin päivänä tätä nimitystä osoituksena erityisen korkeatasoisesta ammattitaidostaan.

Walter Brasch ei "vallankumouksen edelläkävijöissään" pyri karsimaan muckrakingilta sen karismaa, vaikka myöntääkin, että koko ilmiössä oli kysymys vain muutamista kymmenistä journalistista tuhansien journalistien maassa. Lisäksi muckraking oli suhteellisen lyhyt ilmiö.

Pienimuotoisuudesta huolimatta muckraking ehti jättää jälkensä amerikkalaiseen yhteiskuntaan ja yhteiskunnalliseen ajattelutapaan. "Villin vapaa" yhteiskunta alkoi etsiä omaatuntoaan, ja lopulta epäkohtiin alettiin puuttua lainsäädännöllisin toimin. Yhteiskunnallisista ongelmista ei ollut puutetta vuosisadan vaihteen Yhdysvalloissa: taloudellinen valta oli keskittynyttä ja monopolisoitunutta, suuryritykset kohtelivat työläisiään miten sattui, tuloerot olivat valtavat ja lapsityövoiman käyttö yleistä, poliitikkojen ja liike-elämän yhteistyön "korruptiivinen rajapinta" oli ylitetty monta kertaa.

Brasch pitää muckrakingin leviämisen kannalta tärkeänä sitä, että paljastukset saivat yleisönsä nimenomaan siitä joukosta, joita epäkohdat koskivat ja joiden oikeutta yhteiskunnassa poljettiin. Epäkohtien paljastelusta tulikin pian journalistinen muoti-ilmiö. Yhteiskuntakriittinen

muckraking levisi lehtien palstoilta jopa teatterien estradeille.

Mutta aikansa kutakin. Voimistunut liike-elämä alkoi käydä entistä tehokkaampaa torjuntataisteluaan saamaansa kritiikkiä vastaan. Lehdet joutuivat ilmoittajiensa ja rahoittajiensa painostuksen kohteeksi. Ehkä tärkeintä kuitenkin oli, että lukijat alkoivat kyllästyä epäkohtien esiintuomisiin, jotka kaiken lisäksi sisälsivät sävyn antikapitalistisesta salajuonesta amerikkalaisen vapaan yhteiskunnan murtamiseksi. Tästä seurasi nopeasti, että monopolimaiset jakeluyhtiöt eivät enää ottaneet levitykseensä myyntiään laskevia lehtiä. Levikki-ilmoitusongelmat johtivatkin monen tutkivan lehden lopettamiseen tai myymiseen ja sulauttamiseen johonkin perhelehteen tai fiktiopohjaiseen lukemistoon.

Testamentti tälle päivälle

Vaikka muckraking haudattiinkin, sen sielu kyti vuosikymmenien ajan ja on alkanut virotta entistä selvempänä nykyajan "modernina muckrakingina" eli tutkivana journalismina. Tänä päivänä tutkiva kiinteäksi osaksi useiden viestimien toimintaa, on perustettu erityisiä tutkivan journalismin vakansseja, työryhmiä tai osastoja. Tutkivan journalismin tekemistä on lisäksi pyritty tukemaan lisäksi erilaisilla journalistien omilla yhteistyöorganisaatioilla. Watergate-paljastus olikin vain yksi tapaus viime vuosikymmenien aikana tehdyistä tutkivan journalismin amerikkalaisista paljastuksista.

Braschin esiintuomia esimerkkejä on tuotu esiin useissa aiemmissa muckraking-aikakautta käsitelleissä kirjoissa. Braschin kirjan mielenkiintoiseksi tekee sen epilogi, joka on eräänlainen muckrakingin testamentti tämän päivän journalistille. Brasch ei pidä muckrakingia irrallisena kerran alkaneena ja lopuneena kautena, vaan näkee sen ajatusmallien vaikuttavan yhä tämän päivän journalismissa. Tutkivan journalismin tulleisuus on nyt — aivan kuten vuosisa-

dan vaihteessakin — kuitenkin ennen kaikkea yksittäisten ihmisten kiinnostuksesta. Jos he mieluummin seuraavat viihdettä kuin ovat rehellisesti kiinnostuneita siitä, mitä yhteiskunnassa todella tapahtuu ja mitkä ovat heidät omat osallistumismahdollisuutensa, kustantajien kannalta ei tietenkään ole mitään järkeä horjuttaa nykyistä "taloudellisesta stabiiliteettia." Amerikkalaisella viestintäteollisuudella on Braschin mukaan suuri korrelaatio "tuloksen maksimoinnin" ja "sosiaalisen vastuun minimoinnin" välillä. Toisen laskiessa toinen nousee. Amerikkalaisen journalismin ongelmana ovat myös PR-teollisuuden tarjoamat paremmat palkat. Suhdetointia imeekin vuosittain suuren osan valmistuneista journalisteista. Lisäksi journalistien palkkatasojen laaja haitari johtaa journalistit vaihtamaan työpaikkaansa heti kun tilaisuus tarjoutuu tilaisuus. He eivät näin ollen ehdi sivenytä kohdeyhteisönsä ongelmiin. Tutkivaan journalismiin ei houkuttele myöskään se, että ylimääristä vaivannäköä ei juurikaan korvata.

Aika näyttää, synnyttävätkö yhteiskunnalliset olosuhteet Yhdysvalloissa jossakin vaiheessa uuden yhtä kiihkeän tongintakauden kuin edeltäjänsä. Tällöin myös nähtäisiin, kuinka hyvät valmiudet työnsä kunnialliseen hoitamiseen amerikkalaisilla journalisteilla todellisuudessa olisi.

Heikki Kuutti